

อุดมการณ์ความเป็นชายผ่านแบบเรียนประเทศเมียนมา
รายวิชาภาษาเมียนมา ระดับชั้นมัธยมศึกษา
Masculinity Ideology Through Myanmar Curriculum,
Myanmar Language Subject, Secondary School Level

ธนชาติ เกิดเกรียงไกร¹ และ เฉลิมศักดิ์ บุตรพวง²
Thanachart Kerdkriangkrai¹ and Chalermasuk Bootphuang²

Received: 14 October 2025; Revised: 06 December 2025; Accepted: 10 December 2025

บทคัดย่อ

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และโครงสร้างอำนาจในประเทศเมียนมาหลังยุคปฏิรูป ได้ส่งผลให้บทบาทและภาพแทนอุดมการณ์ความเป็นชายเกิดการปรับตัวอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในสื่อการเรียนรู้อัตระดับโรงเรียนซึ่งทำหน้าที่ถ่ายทอดค่านิยมของรัฐและวัฒนธรรมสู่เยาวชน การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์อุดมการณ์ความเป็นชายที่ปรากฏในแบบเรียนรายวิชาภาษาเมียนมา ระดับมัธยมศึกษา โดยใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพเชิงพรรณนา ผ่านการวิเคราะห์เนื้อหา และการตีความเชิงวาทกรรมเชิงวิพากษ์ จากแบบเรียนฉบับล่าสุดของกระทรวงศึกษาธิการเมียนมา

ผลการวิจัยพบว่า แบบเรียนถ่ายทอดอุดมการณ์ความเป็นชายหลัก 3 ประการ ได้แก่ 1) อุดมการณ์ความเป็นชายในช่วงวัยเด็กและเยาวชน เน้นบทบาทเชื้อเพลิง ตั้งใจเรียน และปฏิบัติตามหน้าที่ของลูกผู้ชาย 2) อุดมการณ์ความเป็นชายช่วงวัยผู้ใหญ่ เน้นบทบาทผู้นำ ครอบครัวยุทธ การเสียสละ ความกล้าหาญ และการรับผิดชอบต่อสังคม และ 3) อุดมการณ์ความเป็นชายช่วงวัยชรา เน้นบทบาทผู้มีปัญญา เป็นที่เคารพ และทำหน้าที่สืบทอดคุณธรรม ความดีงามแก่คนรุ่นหลัง องค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัยชี้ให้เห็นว่า แบบเรียนเมียนมามีบทบาทสำคัญในการสร้างและผลิตซ้ำอุดมการณ์ความเป็นชายแบบดั้งเดิม แม้อยู่ในช่วงบริบทสังคมที่กำลังเปลี่ยนผ่าน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของรัฐในการคงไว้ซึ่งค่านิยมชายเป็นใหญ่ และการกำหนดบทบาทชายตามลำดับช่วงวัยอย่างเป็นระบบ อันเป็นประเด็นสำคัญต่อการทำความเข้าใจพลวัตอัตลักษณ์ความเป็นชายร่วมสมัยในสังคมเมียนมา

คำสำคัญ: อุดมการณ์; ผู้ชายพม่า; แบบเรียนภาษาพม่า

---

^{1,2} คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม; Faculty of Humanities and Social Sciences, MahaSarakhm University
Corresponding Author, E-mail: thanachat.k@msu.ac.th

Abstract

This study aims to examine how ideals of masculinity are represented and transmitted through Myanmar language textbooks used at the lower secondary level in the context of the country's contemporary social changes. As Myanmar undergoes rapid political, social, and cultural transitions, school textbooks continue to function as ideological tools that shape learners' perceptions of gender roles. This research employed a qualitative descriptive approach, using documentary analysis to investigate textual content, narrative structures, illustrations, and character representations related to male roles and expectations. Data were collected from Myanmar language textbooks prescribed by the Ministry of Education and analyzed using thematic and ideological analysis.

The findings reveal three major ideological constructions of masculinity embedded in the textbooks: (1) masculinity in childhood and youth, emphasizing obedience, discipline, moral development, and social responsibility; (2) masculinity in adulthood, portraying men as leaders, protectors, providers, and contributors to national development; and (3) masculinity in old age, highlighting wisdom, dignity, and the role of elder males as moral guides within family and community. These representations reflect traditional Burmese cultural values influenced by Buddhism, hierarchical social structures, and state-endorsed notions of citizenship, while simultaneously showing subtle tensions with the shifting expectations of modern Myanmar society. The study contributes new knowledge by revealing how school textbooks serve as ideological instruments that reinforce normative gender roles and sustain cultural continuity amid social change. The findings underscore the importance of critically examining educational materials to understand how gender identities are shaped, contested, and reproduced within transitional societies such as Myanmar

Keywords: Ideology; Burmese Men; Burmese Language Textbooks

บทนำ

ระบบการศึกษาพื้นฐานของประเทศเมียนมา อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ โดยกำหนดโครงสร้างการศึกษารูปแบบ 5-4-2 ได้แก่ ระดับประถมศึกษา (ชั้น 1-5) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้น 6-9) และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้น 10-11) แบบเรียนจึงมีบทบาทสำคัญในฐานะแหล่งความรู้กลางที่ใช้ทั่วประเทศ ทั้งยังทำหน้าที่เป็นกลไกของรัฐในการ

ถ่ายถอดค่านิยม บรรทัดฐาน และลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียนตั้งแต่วัยเด็ก (ปรียาภัทร เพ็ชรจรูญ, 2564) ในหลายประเทศ แบบเรียนมิได้เป็นเพียงสื่อการสอนธรรมดา แต่เป็น พื้นที่ทางอุดมการณ์ ที่รัฐใช้ในการผลิตซ้ำค่านิยมทางสังคมและความหมายทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับเพศ โดยเฉพาะความเป็นชาย ซึ่งมักถูกประกอบสร้างผ่านตัวละคร เนื้อหา และการกระทำที่สะท้อนบทบาทผู้นำ ความกล้าหาญ ความเสียสละ และความรับผิดชอบที่มากกว่าผู้หญิง (อรทัย เพ็ญยุระ, 2561) แนวคิดนี้สอดคล้องกับทฤษฎี Hegemonic Masculinity ของ Connell ที่ชี้ว่า ความเป็นชายครอบงำคือรูปแบบความเป็นชายที่สังคมยกให้เป็นแบบแผนสูงสุด และทำหน้าที่รักษาอำนาจความชอบธรรม และลำดับชั้นทางเพศในสังคมผ่านสถาบันต่าง ๆ โดยเฉพาะระบบการศึกษา

อย่างไรก็ตาม แม้ในสังคมเมียนมา มีความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมอย่างต่อเนื่องในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา การศึกษาเรื่องอุดมการณ์ความเป็นชายในแบบเรียนพม่ากลับยังมีจำนวนน้อยมาก ทั้งที่แบบเรียน เป็นสื่อสำคัญที่รัฐใช้ในการผลิตซ้ำภาพแทนของเพศสภาพและอาจมีผลต่อการสร้างตัวตนและบทบาทของผู้ชายเมียนมาในอนาคต การทบทวนวรรณกรรมพบว่า งานศึกษาที่มีอยู่ส่วนใหญ่เน้นวัฒนธรรม ความเป็นชายเชิงชาติพันธุ์ หรือวาทกรรมในสื่อ แต่ยังไม่มีการวิจัยที่มุ่งศึกษาการถ่ายถอดอุดมการณ์ความเป็นชายผ่านแบบเรียนภาษาเมียนมาโดยตรง จึงเกิดช่องว่างทางวิชาการที่ควรได้รับการศึกษาอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ แบบเรียนภาษาเมียนมาในปัจจุบันมีแนวโน้มเพิ่มบทบาทของตัวละครชายในหลายช่วงวัย ทั้งวัยเด็ก วัยทำงาน และวัยผู้ใหญ่ โดยแฝงด้วยคุณลักษณะตามอุดมการณ์ที่รัฐสนับสนุน เช่น ความเป็นผู้นำ ความเข้มแข็ง การอดทน การรับผิดชอบต่อครอบครัวและสังคม ซึ่งสะท้อนกระบวนการผลิตซ้ำภาพแทนของเพศสภาพที่รัฐต้องการให้ผู้เรียนซึมซับผ่านเนื้อหาในแบบเรียน

ดังนั้น เพื่อทำความเข้าใจกลไกการผลิตอุดมการณ์และภาพแทนความเป็นชายในระบบการศึกษาของเมียนมา ตลอดจนบทบาทของรัฐในการกำหนดแบบแผนความเป็นชายให้สอดคล้องกับอุดมการณ์ทางสังคม งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาการถ่ายถอดอุดมการณ์ความเป็นชายในแบบเรียนรายวิชาภาษาเมียนมาในระดับมัธยมศึกษาอย่างเป็นระบบ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์อุดมการณ์ความเป็นชายช่วงวัยเด็กและเยาวชน
2. เพื่อวิเคราะห์การถ่ายถอดอุดมการณ์ความเป็นชายช่วงวัยผู้ใหญ่
3. เพื่อวิเคราะห์การถ่ายถอดอุดมการณ์ความเป็นชายช่วงวัยชรา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีเป้าหมายเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของอุดมการณ์ความเป็นชายที่ปรากฏในเอกสาร ตัวบทขาด และปฏิบัติการสังคมร่วมสมัย กระบวนการวิจัยถูกออกแบบให้ครอบคลุมทุกขั้นตอน ตั้งแต่การเลือกแหล่งข้อมูล การเก็บข้อมูลเชิงลึก การตีความ และการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลและการเลือกผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยใช้ข้อมูล 2 ประเภท ได้แก่

1.1 ข้อมูลเอกสาร (Documentary Data) เช่น ชာดก วรรณกรรม พระไตรปิฎก งานวิจัย และบทความวิชาการที่เกี่ยวข้องกับอุดมการณ์ความเป็นชาย

1.2 ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากกลุ่มผู้มีความรู้ด้านพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมศึกษา เพศสภาพศึกษา และนักวิชาการด้านสังคมศาสตร์ รวมทั้งสิ้น 12 คน เพื่อให้ครอบคลุมมุมมองด้านศาสนา สังคม และวัฒนธรรม

2. เครื่องมือวิจัย เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย

2.1 แบบบันทึกข้อมูลเอกสาร สำหรับสกัดเนื้อหาและประเด็นเกี่ยวกับบทบาท ความคาดหวัง และภาพแทนอุดมการณ์ความเป็นชาย

2.2 แนวคำถามการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview Guide) ใช้เพื่อให้เกิดข้อมูลเชิงลึกและการขยายความจากผู้ให้ข้อมูล

2.3 แบบวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Framework) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดของงานวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บข้อมูลตามลำดับดังนี้

3.1 วิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร โดยอ่าน รวบรวม และจัดหมวดหมู่ข้อมูลจากตัวบทชาดก วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2 สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูล เพื่อขยายความหมายและตีความรูปแบบอุดมการณ์ความเป็นชายที่พบในเอกสาร

3.3 บันทึกภาคสนาม เมื่อมีกรณีศึกษาที่สะท้อนอุดมการณ์ความเป็นชายร่วมสมัย เพื่อใช้ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการแบบ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยแบ่งขั้นตอนดังนี้

4.1 ถอดข้อมูลและจัดหมวดหมู่ (Coding) ผู้วิจัยถอดความจากเอกสารและบทสัมภาษณ์ แล้วแบ่งประเด็นออกเป็นรหัสข้อมูลตามกรอบแนวคิดหลัก เช่น บทบาทชาย ความศักดิ์สิทธิ์ อำนาจ การควบคุม ฯลฯ

4.2 วิเคราะห์เชิงประเด็น (Thematic Analysis) กลุ่มรหัสข้อมูลถูกจัดรวมเป็นประเด็นย่อยและประเด็นหลัก เพื่อสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบของอุดมการณ์ความเป็นชาย

4.3 สังเคราะห์ผลและเปรียบเทียบข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลมาเทียบเคียงกัน เพื่อสรุปผลตามวัตถุประสงค์ทั้งสามข้อ

5. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล เพื่อให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยใช้วิธี

5.1 ตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) ทั้งแหล่งข้อมูล วิธีการ และนักวิจัยร่วม

5.2 การตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Expert Validation)

5.3 การทวนสอบข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูล (Member Check) เพื่อยืนยันความถูกต้องของการตีความ

5.4 กระบวนการนี้ทำให้ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับข้อมูลจริงและลดอคติของผู้วิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษากการถ่ายทอดอุดมการณ์ความเป็นชายผ่านแบบเรียนภาษาพม่า ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 50 เรื่อง พบว่าแบบเรียนทำหน้าที่เป็นกลไกรัฐในการผลิต-ตอกย้ำ-ทำให้เป็นธรรมดา (normalize) ของความเป็นชายตามอุดมการณ์รัฐ ผ่านตัวละครชายในช่วงวัยต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ โดยแบ่งได้เป็น 3 ช่วงวัยตามวัตถุประสงค์วิจัย ดังนี้

1. เพื่อวิเคราะห์อุดมการณ์ความเป็นชายช่วงวัยเด็กและเยาวชน

ผลการวิจัยพบว่า อุดมการณ์ความเป็นชายในช่วงวัยเด็กและเยาวชนถูกหล่อหลอมผ่านการอบรมสั่งสอนภายในครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และพิธีกรรมทางวัฒนธรรม โดยมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1.1 ความคาดหวังให้เป็นเด็กชายที่เข้มแข็ง เด็กผู้ชายถูกปลูกฝังให้ไม่ร้องไห้ กล้าเผชิญสถานการณ์ และควบคุมอารมณ์ การแสดงความรู้สึกอ่อนไหวถูกลดคุณค่า ทำให้ความเป็นชายถูกผูกโยงกับความแข็งแกร่งทางร่างกายและจิตใจตั้งแต่วัยต้น

1.2 การฝึกบทบาทความรับผิดชอบในครัวเรือน เด็กชายมักได้รับมอบหมายงานที่เกี่ยวกับแรงงาน เช่น ดูแลพืชผล ดูแลสัตว์ หรือภารกิจภายนอกบ้าน จนกลายเป็นรากฐานของบทบาทผู้นำในอนาคต

1.3 การซึมซับแบบอย่างจากผู้ชายในครอบครัว พ่อ ปู่ ลุง หรือผู้ชายที่เป็นต้นแบบ ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของความเป็นชายสมบูรณ์แบบ ผ่านการกระทำ เช่น ความเด็ดเดี่ยว ความมั่นคง และการนำครอบครัว ความประพฤติของผู้ใหญ่จึงเป็นแบบเรียนสำคัญของเด็กชาย

1.4 การกล่อมเกลாதงศาสนาและพิธีกรรม เช่น พิธีบวชเรียน การเข้าวัด หรือการฟังธรรม ทำให้เด็กชายซึมซับคุณค่าความเป็นชายในเชิงศีลธรรม เช่น ความอดทน การเสียสละ และความกตัญญู

โดยรวมพบว่า อุดมการณ์ความเป็นชายช่วงวัยเด็กและเยาวชนเกิดจากการฝึกฝนซ้ำ ๆ ผ่านสถาบันสังคม (ครอบครัว-โรงเรียน-ชุมชน-ศาสนา) จนกลายเป็นแบบแผนที่คงอยู่สู่ช่วงวัยผู้ใหญ่

2. เพื่อวิเคราะห์การถ่ายทอดอุดมการณ์ความเป็นชายช่วงวัยผู้ใหญ่

ผลการวิจัยสะท้อนว่า ช่วงวัยผู้ใหญ่เป็นวัยที่ความเป็นชายถูกปฏิบัติจริง ผ่านบทบาททางสังคมและเศรษฐกิจ การถ่ายทอดอุดมการณ์มีลักษณะสำคัญดังนี้

2.1 บทบาทผู้นำและเสาหลักของครอบครัว ผู้ชายในวัยผู้ใหญ่ถูกคาดหวังให้หารายได้เลี้ยงดูครอบครัว และเป็นผู้ตัดสินใจหลักในสถานการณ์สำคัญ ความสามารถในการดูแลครอบครัวถูกใช้เป็นเกณฑ์วัดความเป็นชายที่สมบูรณ์

2.2 การควบคุมตนเองและความอดทนต่อภาวะชีวิต ผู้ชายต้องรับแรงกดดันทางเศรษฐกิจและสังคมไว้กับตนเอง พร้อมแสดงความมั่นคงไม่หวั่นไหว ความอดทนจึงเป็นคุณลักษณะสำคัญ

2.3 การถ่ายทอดแบบอย่างความเป็นชายสู่รุ่นถัดไป ผู้ชายวัยผู้ใหญ่ทำหน้าที่เป็น ผู้ผลิตซ้ำอุดมการณ์ความเป็นชาย ผ่านการอบรมบุตรชายหรือเด็กในชุมชน โดยใช้ทั้งคำสอนและการปฏิบัติตนจริง

2.4 บทบาททางสังคมและศาสนา ผู้ชายจำนวนมากมีบทบาทในสาธารณะ เช่น การเป็นผู้นำชุมชน แกนนำกิจกรรม หรือบุคลากรในศาสนา ซึ่งตอกย้ำสถานะความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

ผลรวมชี้ให้เห็นว่า วัยผู้ใหญ่คือช่วงที่อุดมการณ์ความเป็นชายถูก “แสดง-ยืนยัน-และส่งต่อ” ผ่านบทบาทและความรับผิดชอบที่สังคมมอบหมาย

3. เพื่อวิเคราะห์การถ่ายทอดอุดมการณ์ความเป็นชายช่วงวัยชรา

ผลการวิจัยพบว่า อุดมการณ์ความเป็นชายในวัยชรามีการปรับเปลี่ยนตามวัย แต่ยังคงสะท้อนความคาดหวังของสังคม ดังนี้

3.1 การเปลี่ยนผ่านจาก “ผู้นำ” สู่ “ผู้ให้คำปรึกษา” แม้บทบาทผู้นำครอบครัวลดลง แต่ผู้ชายวัยชรายังคงได้รับการยอมรับในฐานะผู้มีประสบการณ์และปัญญา ทำหน้าที่ชี้แนะแนวทางให้ลูกหลาน

3.2 การดำรงเกียรติและศักดิ์ศรีความเป็นชาย ผู้ชายวัยชรายังคงยึดมั่นในศักดิ์ศรี เช่น การไม่สร้างภาระให้ผู้อื่น การทำงานเบา ๆ เพื่อช่วยครอบครัว และการคงความสงบสุขของบ้าน

3.3 บทบาททางศาสนาและวัฒนธรรมที่เด่นชัดขึ้น วัยชราเป็นช่วงที่ผู้ชายมีส่วนร่วมกับศาสนา เช่น การเป็นผู้นำพิธีกรรม เข้าวัด ฟังธรรม ซึ่งเสริมสร้างภาพของความเป็นชายที่ผสมผสานกับคุณค่าความดีงามและความสงบ

3.4 การเป็นแบบอย่างทางศีลธรรมให้คนรุ่นหลัง การดำรงชีวิตเรียบง่าย สุขุม และยึดมั่นในความดี ทำให้ผู้ชายวัยชราเป็นต้นแบบด้านศีลธรรมสำหรับครอบครัวและชุมชน

สรุปว่า วัยชราเป็นช่วงที่ความเป็นชายเปลี่ยนจากการเน้นอำนาจทางกายภาพไปสู่ความเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณและปัญญา

ประเด็นเปรียบเทียบ	วัยเด็กและเยาวชน	วัยผู้ใหญ่	วัยชรา
ลักษณะอุดมการณ์หลัก	ความเข้มแข็ง การควบคุมอารมณ์ การฝึกวินัย	ความเป็นผู้นำ ความรับผิดชอบต่อครอบครัว การเสียสละ	ความสงบ สมถะ ความเป็นผู้รู้ ผู้ให้คำปรึกษา
บทบาททางสังคมที่ถูกคาดหวัง	เชื่อฟัง ขยันหมั่นเพียร เตรียมตัวเป็นผู้ชายที่ดี	ทำงานหารายได้ นำครอบครัว สร้างความมั่นคง	เป็นผู้อาวุโส ผู้ให้คำปรึกษา และได้รับความเคารพ
วิธีการถ่ายทอดอุดมการณ์	การอบรมจากครอบครัว โรงเรียน ศาสนา แบบอย่างจากผู้ชายรุ่นใหญ่	การปฏิบัติบทบาทจริง การอบรมบุตรหลาน และเป็นแบบอย่างทางสังคม	การเล่าเรื่อง คติชน การสอนธรรมะ การชี้แนะแนวทาง
เครื่องมือทางสังคมที่สร้างซ้ำ	วัฒนธรรม ครอบครัว พิธีกรรม ศาสนา	ระบบเศรษฐกิจ การทำงาน บทบาทครอบครัว	วัด ชุมชน ประเพณี การปรึกษาหารือ
คุณค่าความเป็นชายที่เน้น	ความกล้า ความแข็งแรง วินัย ความอดทน	หน้าที่ ความรับผิดชอบ อำนาจการตัดสินใจ การปกป้อง	ปัญญา ความสงบ ศักดิ์ศรี การไม่เป็นภาระ
ความเปลี่ยนแปลงเด่นชัด	จากการเรียนรู้/ฝึกฝนสู่การเตรียมตัวเป็นผู้ใหญ่	จากการปฏิบัติจริงสู่การแบกรับภาระครอบครัวและสังคม	จากอำนาจทางกายภาพสู่บทบาททางจิตวิญญาณและศีลธรรม

ตารางที่ 1 ตารางสรุปเปรียบเทียบอุดมการณ์ความเป็นชาย 3 วัย

ตารางนี้ แสดงการเปรียบเทียบอุดมการณ์ความเป็นชายในแต่ละช่วงวัย เพื่อให้เห็นรูปแบบการกล่อมเกลา บทบาททางสังคม และคุณค่าที่สังคมคาดหวังต่อผู้ชายในแต่ละช่วงชีวิต ซึ่งสะท้อนพัฒนาการของอุดมการณ์ความเป็นชายจากวัยเด็กจนถึงวัยชราอย่างเป็นลำดับขั้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์แบบเรียนภาษาพม่าระดับมัธยมศึกษา พบว่า แบบเรียนทำหน้าที่เป็นกลไกทางอุดมการณ์ของรัฐ ที่กำหนดความหมายและสร้างแบบแผนความเป็นชายให้ผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด hegemonic masculinity ของ Connell (1995) ที่ชี้ว่า สถาบันการศึกษาเป็นพื้นที่สำคัญในการผลิตซ้ำความเป็นชายที่รัฐต้องการให้กลายเป็นบรรทัดฐานของสังคม โดยผลการวิจัยสามารถอภิปรายตามวัตถุประสงค์ทั้งสามข้อดังนี้

1. อุดมการณ์ความเป็นชายช่วงวัยเด็กและเยาวชน: วินัย หน้าที่ และความกล้าหาญ

ผลที่พบแบบเรียนพม่าถ่ายทอดภาพเด็กชายในฐานะผู้มีวินัย เชื่อฟัง อดทน และกล้าหาญ ผ่านการนำเสนอพฤติกรรมเช่น การช่วยเหลืองานครอบครัว การตอบสนองต่อคำสั่ง และการเผชิญสถานการณ์ที่ต้องใช้ความมั่นคงทางอารมณ์ รูปแบบดังกล่าวสะท้อนความพยายามของรัฐใน

การปลูกฝังความเป็นชายเชิงวินัยและความรับผิดชอบ แก่ผู้เรียนตั้งแต่วัยต้น เพื่อรองรับบทบาทผู้นำในอนาคต ความเป็นชายจึงถูกทำให้เป็นคุณค่าที่ต้องฝึกฝน ผ่านกิจกรรมและตัวแบบในแบบเรียน ซึ่งทำหน้าที่กำกับพฤติกรรมและสร้างจินตภาพของชายที่ดีตามอุดมการณ์รัฐ งานวิจัยเดิมผลนี้สอดคล้องกับ Kimmel (2008) ที่อธิบายว่าสังคมจำนวนมากสร้างความเป็นชายตั้งแต่วัยเด็ก ด้วยการเน้นความเข้มแข็ง ความอดทน และความรับผิดชอบ และยังสอดคล้องกับงานของ Lwin (2019) ที่พบว่าแบบเรียนเมียนมามักเสนอภาพเด็กชายผู้เสียสละและเข้มแข็ง เพื่อเป็นแบบอย่างทางพฤติกรรมให้สอดคล้องกับระบบค่านิยมของรัฐ ดังนั้น วัยเด็กและเยาวชนจึงเป็นช่วงที่รัฐใช้แบบเรียนเป็นเครื่องมือกล่อมเกลாத่างเพศสถานะอย่างเข้มข้นที่สุด

2. อุดมการณ์ความเป็นชายช่วงวัยผู้ใหญ่: ผู้นำ ผู้เสียสละ และแรงงานเพื่อส่วนรวม

ผลที่พบ แบบเรียนพรรณนาผู้ชายวัยผู้ใหญ่ในฐานะผู้ทำงานหนัก ผู้ตัดสินใจในเรื่องสำคัญ และผู้สร้างความมั่นคงให้ครอบครัวและสังคม ความเป็นชายจึงถูกเชื่อมโยงกับบทบาทผู้นำและการเสียสละเพื่อผู้อื่น การตีความ ลักษณะนี้สะท้อนโครงสร้างอำนาจและค่านิยมทางสังคมของเมียนมาที่ผู้ชายวัยผู้ใหญ่ทำหน้าที่เป็นเสาหลักของสังคม โดยเฉพาะในงานราชการ การทหาร และการศาสนา แบบเรียนจึงถูกใช้เพื่อผลิตซ้ำความเป็นชายที่สังคมต้องการให้เด็กนักเรียนยึดถือเป็นแบบอย่างของการเติบโตทางสังคม และการเปรียบเทียบงานวิจัยเดิม ผลนี้สอดคล้องกับ Connell (1995) ที่เสนอว่า hegemonic masculinity เน้นให้ผู้ชายเป็นผู้นำและผู้แบกรับภาระด้านแรงงานขณะเดียวกัน งานของ Kyaw (2020) ชี้ว่า แบบเรียนและสื่อการศึกษาเมียนมา มักสร้างภาพผู้ชายเป็นผู้นำทางศีลธรรมและสังคม เพื่อค้ำยันโครงสร้างรัฐแบบชายเป็นใหญ่

ดังนั้น วัยผู้ใหญ่จึงเป็นช่วงที่อุดมการณ์ความเป็นชายถูกปฏิบัติจริง และทำหน้าที่ผลิตซ้ำผ่านการนำเสนอในแบบเรียนอย่างชัดเจน

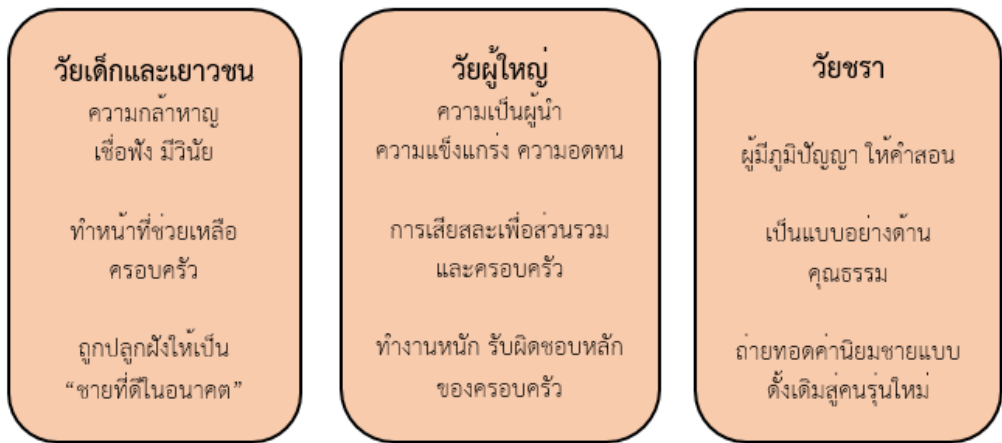
3. อุดมการณ์ความเป็นชายช่วงวัยชรา: ผู้รู้ ผู้นำทางปัญญา และผู้ชี้นำ

ผลที่พบ แบบเรียนปรากฏภาพชายสูงวัยในฐานะผู้มีประสบการณ์ ผู้ให้คำสอน และเป็นที่เคารพในชุมชน บทบาทของผู้ชายวัยชราจึงเน้นปัญญา คุณธรรม และความสงบ ด้วยการตีความการนำเสนอเช่นนี้สะท้อนโครงสร้างสังคมแบบพุทธในเมียนมาที่ให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุในฐานะผู้สั่งสมบุญและมีบารมีทางศีลธรรม ชายวัยชราจึงเป็นผู้รักษาคุณค่าทางวัฒนธรรม และเป็นต้นแบบคุณธรรมที่เด็กและเยาวชนควรยึดถือ และการเปรียบเทียบงานวิจัยเดิม ผลนี้สอดคล้องกับ Houtman (2014) ที่ระบุว่าผู้ชายวัยชราในสังคมพุทธมีสถานะสูงทางสังคมเพราะถูกมองว่าเป็นผู้มีปัญญาและความศรัทธา งานวิจัยนี้จึงยืนยันว่าภาพแทนผู้ชายสูงวัยในแบบเรียนเป็นเครื่องมือผลิตซ้ำค่านิยมดังกล่าว และทำให้ความเป็นชายเชิงศีลธรรม กลายเป็นส่วนสำคัญของอุดมการณ์รัฐ

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิเคราะห์อุดมการณ์ความเป็นชายในแบบเรียนภาษาพม่า ระดับมัธยมศึกษาสามารถสังเคราะห์ให้เห็นพัฒนาการของความเป็นชาย ที่ถูกผลิตซ้ำผ่านกระบวนการเรียนรู้ในแต่ละช่วงวัย ตั้งแต่วัยเด็ก เยาวชน วัยผู้ใหญ่ ไปจนถึงวัยชรา ซึ่งสะท้อนแบบแผนความคาดหวังทางสังคม

ที่รัฐต้องการปลูกฝังอย่างเป็นระบบ การพัฒนาเชิงแนวคิดนี้ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่อธิบายโครงสร้างการถ่ายทอดอุดมการณ์ความเป็นชายในแบบเรียนพม่าอย่างเป็นลำดับขั้น โดยเชื่อมโยงบทบาท คุณค่า และความหมายของความเป็นชายให้สอดคล้องกับอุดมการณ์รัฐและความต่อเนื่องของโครงสร้างสังคมเมียนมา แผนภาพต่อไปนี้จะนำเสนอกรอบสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้อย่างเป็นระบบ

ภาพ 1 โมเดลความเป็นชายแบบช่วงวัย (Age-Stratified Masculinity Model)

แสดงลักษณะอุดมการณ์ความเป็นชาย 3 ช่วงวัย ได้แก่ วัยเด็กและเยาวชน วัยผู้ใหญ่ และวัยชรา โดยแบบเรียนภาษาพม่าระดับมัธยมศึกษาถ่ายทอดบทบาท หน้าที่ และคุณลักษณะที่รัฐต้องการปลูกฝังในแต่ละช่วงวัยอย่างเป็นระบบ สะท้อนกระบวนการประกอบสร้างความเป็นชายตามวัย ผ่านเนื้อหาในบทอ่านและตัวละครในแบบเรียน ซึ่งช่วยให้เห็นพลวัตของความเป็นชายในสังคมเมียนมา และเป็นพื้นฐานสำหรับการต่อยอดสู่การวิเคราะห์หลักสูตรของประเทศอื่นในอนาคต

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์แบบเรียนภาษาเมียนมา ระดับมัธยมศึกษา พบว่า อุดมการณ์ความเป็นชายถูกถ่ายทอดผ่านตัวละครชายใน 3 ช่วงวัย ได้แก่ (1) วัยเด็กและเยาวชน เน้นการสร้างความมั่นใจ การสื่อสารเปิดเผยอารมณ์ การมีส่วนร่วมในกิจกรรม และการปลูกฝังคุณธรรม (2) วัยผู้ใหญ่ ชูบทบาท “ผู้นำ ผู้เลี้ยงดู และผู้เสียสละ” ผ่านคุณลักษณะ เช่น ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ความเข้มแข็ง ความสำเร็จในอาชีพ การควบคุมอารมณ์ และการปกป้องส่วนรวม (3) วัยชรา นำเสนอผู้ชายในฐานะผู้ให้ปัญญา ผู้นำเชิงจิตวิญญาณ และผู้ธำรงคุณค่าที่ยอมรับความเปราะบาง แต่ยังคงรักษาศักดิ์ศรีและความเคารพจากสังคม ผลการวิจัยชี้ว่า แบบเรียนภาษาเมียนมาไม่ใช่เพียงสื่อการสอน แต่เป็น เครื่องมือของรัฐในการผลิตอุดมการณ์ความเป็นชายอย่างเป็นระบบ ซึ่งสะท้อนค่านิยมชาตินิยม พุทธศาสนา และโครงสร้างครอบครัวแบบปิตาธิปไตย แม้ในยุคปัจจุบันที่สังคม

เปลี่ยนแปลง แต่อุดมการณ์ดังกล่าวก็ยังคงยึดมั่นในกรอบดั้งเดิมอย่างชัดเจน นอกจากนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 กระทรวงศึกษาธิการเมียนมา ควรทบทวนเนื้อหาในแบบเรียนภาษาเมียนมา เพื่อส่งเสริมความหลากหลายของบทบาทชายและลดการยึดติดกับอุดมการณ์ความเป็นชายแบบดั้งเดิม ที่เน้นความเข้มแข็ง การควบคุมอารมณ์ และบทบาทผู้นำเพียงด้านเดียว

1.2 หน่วยงานด้านวัฒนธรรมและเพศภาวะ ควรพัฒนาแนวทางการสร้างหลักสูตรที่ส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศ โดยรวมตัวอย่างผู้ชายที่แสดงออกถึงความอ่อนโยน การร่วมแบ่งเบาภาระในครอบครัว และการเคารพสิทธิผู้หญิง

2.3 องค์กรระดับภูมิภาค เช่น อาเซียน ควรสนับสนุนโครงการเปรียบเทียบอุดมการณ์ความเป็นชายในแบบเรียนของประเทศสมาชิก เพื่อสร้างฐานข้อมูลร่วมในการส่งเสริมการศึกษาที่สอดคล้องกับเป้าหมายความเท่าเทียมทางเพศ

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

2.1 นักวิชาการด้านเพศศึกษาและหลักสูตร สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้เป็นกรอบวิเคราะห์อุดมการณ์ความเป็นชายในสื่อการเรียนรู้ของประเทศอื่นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือใช้เป็นพื้นฐานในการออกแบบหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมทางเพศ

2.2 ครูผู้สอนภาษาเมียนมา สามารถใช้ข้อค้นพบนี้ในการอภิปรายเชิงวิพากษ์กับนักเรียนเกี่ยวกับภาพแทนของความเป็นชายในแบบเรียน ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และตั้งคำถามต่อบรรทัดฐานทางสังคม

2.3 นักวิจัยรุ่นต่อไป ควรศึกษาต่อยอดโดยเปรียบเทียบอุดมการณ์ความเป็นชายในแบบเรียนเมียนมากับแบบเรียนไทย ลาว หรือเวียดนาม รวมถึงสำรวจทัศนคติของนักเรียนเมียนมาต่อภาพแทนความเป็นชายในแบบเรียน เพื่อทำความเข้าใจผลกระทบเชิงพฤติกรรมและจิตวิทยาอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ณัฐกฤตา นามมนตรี. (2561). ภาพแทนที่ปรากฏในตัวละครเอก จากหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย ชุดภาษาพาที่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 12(2), 467-478.

ณัฐราพร พรหมประสิทธิ์. (2560). บทบาทหญิงชายในการศึกษาระดับประถมของประเทศเมียนมา. *สารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์*, 17(2), 27-47.

นัยน์พัศ อธิษฐ์พัศ. (2563). วิกฤตความเป็นชายในนวนิยายเรื่องอกโตสะโปกใหญ่. *วารสารจีนศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 13(1), 82-107.

นิตา ชูโต และกลุ่มจิตต์ ปลายเวช. (2527). *สภาพและแนวโน้มหนังสือเด็ก*. กรุงเทพฯ: คณะอนุกรรมการอุดมการณ์ของชาติในคณะกรรมการเอกลักษณ์ชาติ.

- ปรียาภัทร เพ็ชรจรูญ. (2564). *วิเคราะห์คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพลเมืองเด็กที่ปรากฏในบท ร้อยกรอง จากหนังสือวันเด็กแห่งชาติ (พ.ศ. 2508 – 2562)*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา การศึกษามหาบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สหะโรจน์กิตติมหาเจริญ. (2551). *“สุภาพบุรุษ” ในพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎ เกล้าเจ้าอยู่หัวกับวรรณกรรมศรีบูรพา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุขฎิบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรทัย เพ็ญยุระ. (2561). *วรรณกรรมกับเพศภาวะ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์
- Aye, N. (2009). Gender Hierarchy in Myanmar. *RAYS*, 10, 131 - 139.
- Cheesman, N. (2002). *Legitimising the Union of Myanmar through primary school textbooks*. (Master’s Thesis). University Western of Australia, Crawley, Australia.
- Chie, I. (2012). *Refiguring Women Colonialism and Modernity in Burma*. Bangkok: Silkworm Books
- Connell, R. W. & Messerschmidt, J. (2005). Hegemonic Masculinity: Rethinking the Concept. *Gender & Society*, 19(6), 829–859.
- Connell, R. W. (1995). *Masculinities*. Berkeley: University of California Press
- Ministry of Education Myanmar. (2012). *Character and Citizenship Grade 1*. NayPyiTaw: Myanmar.
- Ministry of Education Myanmar. (2012). *Myanmar Reading Grade 1*. NayPyiTaw: Myanmar.
- Ministry of Education Myanmar. (2012). *Myanmar Reading Grade 2*. NayPyiTaw: Myanmar.
- Ministry of Education Myanmar. (2012). *Myanmar Reading Grade 3*. NayPyiTaw: Myanmar.
- Ministry of Education Myanmar. (2012). *Myanmar Reading Grade 4*. NayPyiTaw: Myanmar.
- Ministry of Education Myanmar. (2012). *Myanmar Reading Grade 5*. NayPyiTaw: Myanmar.
- Nicolas, S. & Rosalie, M. (2012). A Textbook Case of Nation-Building: The Evolution of History Curricula in Myanmar. *Journal of Burma Studies*, 16, 27 - 78.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). (2017). *Gender Equality in Basic Education in Myanmar*. Paris: UNESCO.